

Mahrem kelimesi Arapça “haram” kelimesinden gelmektedir. “Mahrum”, “hürmet”, “muharrem”, “tahrir” gibi kelimeler de aynı köktendir. Sözlükte “helâl olmayan, yasaklanan şey” manasındaki mahrem kelimesi, fıkıh terimi olarak kendileriyle evlenilmesi dinen yasaklanmış bulunan belli derecelerdeki akrabayı ifade eder. Farsça bir terkip olan “nâmahrem” ise “aralarında evlenme yasağı bulunmayan kişiler” demektir. Aynı kökten gelen mahremiyet ise, gizlilik, bir şeyin (mahrem) gizli hali ve gizlilik durumu, demektir. Bir anlamda buna insanın dokunulmazlığı da denebilir.

Mahrem ve mahremiyet kavramlarının insanın, hemcinsiyle ve karşı cinsiyle olan ilişkilerinde önemli bir yeri vardır. Mahremiyeti belirlemede kültürün önemli bir etkisi olmakla birlikte esas sınırlarını çizen dindir. Bu anlamda da İslâm dini fert, aile ve toplum mahremiyet ölçülerini belirlemiştir. Bunu birkaç başlık altında işlemek mümkündür.

1. Aile Mahremiyeti

Öncelikle mahremiyet denince aile mahremiyeti akla gelmektedir. Aile kendi içinde özel sırları barındıran toplumun en küçük birimidir. Ailenin bazı sırları toplumun diğer kesimlerine ve fertlere kapalıdır. Başkalarının bu sırlara muttali olmaması için evlere izin almadan girilmesi âyette yasaklanmıştır. “Ey iman edenler! Kendi evinizden başka evlere, geldiğinizi fark ettirip (izin alıp) ev halkına selâm vermedikçe girmeyin. Bu sizin için daha iyidir; herhalde (bunu) düşünüp anlarsınız. Orada hiçbir kimse bulamadınızsa, size izin verilinceye kadar oraya girmeyin. Eğer size, “Geri dönün!” denilirse, hemen dönün. Çünkü bu, sizin için daha nezih bir davranıştır. Allah, yaptığınızı bilir.” (Nûr, 24/27-28).

Müslümanlar, Allah Rasûlü'nün evine de vakitli vakitsiz girme ve orada gereğinden fazla kalma konusunda uyarılmışlardır: “Ey iman edenler! Yemek için çağrılmaksızın ve yemeğin pişmesini

beklemeksizin (vakitli vakitsiz) Peygamber'in evlerine girmeyin, davet edildiğiniz vakit girin. Yemeği yediğinizde hemen dağılın, sohbeta dalmayın. Çünkü bu hareketiniz Peygamber'i üzmemekte, fakat o (size bunu söylemekten) utanmaktadır. Ama Allah, hakkı söylemekten çekinmez. Peygamber'in hanımlarından bir şey istediğiniz zaman perde arkasından isteyin. Bu, hem sizin kalpleriniz, hem de onların kalpleri için daha temiz bir davranıştır. Sizin Allah'ın Rasûlü'nü üzmeniz ve kendisinden sonra onun hanımlarını nikâhlamanız asla caiz olamaz. Çünkü bu, Allah katında büyük bir günahdır." (Ahzâb, 33/53).

Allah Rasûlü, başkasının evine girmede izin isteme anında kapının neresinde durulacağını dâhi belirtmiştir: "Sizden biri başkasının evine girmeye izin istemek için geldiğinde (kapı açık ise) kapının tam karşısında değil; sağında veya solunda dursun. Ev halkına da 'es-Selâmü aleyküm, es-Selâmü aleyküm' diye de seslensin." (Ebû Dâvûd, Edeb, 127, 128). Bu durumda girmek için izin alınacağına kapı kapalı ise kamera veya dürbünden görünmek için kapının veya kameranın önünde durmak hadise daha muvâfıktır. İzin istemede çok ısrarcı olunmamasını Allah Rasûlü şöyle belirtmektedir: "İzin istemek üç defadır. Şayet izin verilirse ne âlâ yoksa geri dön!" (Buhârî, İsti'zân, 13; Müsim, Âdâb, 33, 34, 35, 37; Ebû Dâvûd, 127, 130; Tirmizî, İsti'zân, 3; İbn Mâce, Edeb, 17).

Başkasının evine izinsiz girmek yasaklandığı gibi uzaktan evi gözetlemek de yasaklanmıştır. Allah Rasûlü şöyle buyurmaktadır: "Hiç kimsenin izinsiz olarak bir başkasının evinin içine bakması helal değildir. Eğer bakarsa izinsiz eve girmiş demektir." (Tirmizî, Salât, 148; Ahmed b. Hanbel, el-Müsned, V, 280). Hatta bu konuda bazı hadisler çok daha tehditkârdır: "Bir kimse izinleri olmaksızın bir kavmin evine bakarsa, gözünü çıkarmaları onlara helâl olur." (Müslim, Âdâb 43; Ebû Dâvûd, Edeb, 126, 127). Enes b. Mâlik de şöyle bir olay anlatmaktadır: "Bir adam Allah Rasûlü'nün hücrelerinden birine baktı. Allah Rasûlü de yayla yahut yaylarla ona doğru ayağa kalktı. Ben Rasûlüllah'ın yaralamak için onu kolladığını hâlâ görür gibiyim." (Buhârî, İsti'zân, 11; Müslim, Âdâb 42; Ebû Dâvûd, Edeb, 126, 127).

Ailede eşlerin mahremiyetinin ayrı bir önemi vardır. Kur'an, eşleri birbirlerinin sırlarını ve kusurlarını örten birer elbise/örtü mesâbesinde olduğunu belirtmektedir: "...Onlar sizin için elbise, siz de onlar için bir elbisesiniz." (Bakara, 2/187). Allah Rasûlü, birbirlerini örten eşlerin özellikle ilişkilerini üçüncü bir şahsa anlatmalarını en büyük ihanetlerden biri olarak nitelenmiştir: "Kıyamet günü Allah katında (hesabı sorulacak) en büyük ihânetlerden biri, kişinin eşiyle birlikte olduktan sonra onun sırrını ifşa etmesidir." (Müslim, Nikah, 124; Ebû Dâvûd, Edeb, 32).

İslam, eşler arasındaki mahremiyete o kadar önem vermiştir ki, aile fertlerinden olan çocukların anne balarının odalarına girerken izin almaları gerektiği belirtilmiştir: "Çocuklarınız ergenlik çağına girdiklerinde, kendilerinden öncekiler (büyükleri) izin istedikleri gibi onlar da izin istesinler. İşte Allah, âyetlerini size böyle açıklar. Allah alîmdir, hakîmdir." (Nûr, 24/59). Âyette izin almanın hangi vakitlerde olması gerektiği de belirtilmiştir: "Ey müminler! Ellerinizi altında bulunan (köle ve cariyeleriniz) ve içinizden henüz ergenlik çağına girmemiş olanlar, sabah namazından önce, öğleyin (öğle uykusu için) soyduğunuz vakit ve yatsı namazından sonra (yanınıza gireceklerinde) sizden üç defa izin istesinler. Bunlar, mahrem (kapanmamış) halde bulunabileceğiniz üç vakittir. Bu vakitlerin dışında ne sizin için ne de onlar için bir mahzur yoktur. Birbirinizin yanına girip çıkabilirsiniz. İşte Allah âyetleri size böyle açıklar. Allah, (her şeyi) bilendir, hüküm ve hikmet sahibidir." (Nûr, 24/58).

2.Kişi Mahremiyeti

Kişi mahremiyeti derken, kişinin başkalarının bilmesini istemediği özel durumları anlaşılmaktadır. Bu anlamda İslam'da başkasının özel hallerinin araştırılması yasaklanmıştır. Ebû Hüreyre'den rivayet edildiğine göre Allah Rasûlü şöyle buyurdu. "Zandan sakının! Çünkü zan yalanın kendisidir. Birbirinizin konuştuğuna kulak kabartmayın, birbirinizin özel hallerini araştırmayın, birbirinizle üstünlük yarışına girmeyin, birbirinize haset etmeyin, birbirinize kin beslemeyin, birbirinize sırt çevirmeyin. Ey Allah'ın kulları kardeş olun!" (Buhârî, Edeb, 57; Müslim, Birr ve Sıla, 28-31). Allah Rasûlü, Müslümanların gizli hallerini araştıranları Allah Teâlâ'nın peşin peşin bu dünyada rezil edeceğini bildirmektedir: "Ey diliyle iman edip, kalbine iman girmemiş olan kimseler! Müslümanların gıybetini yapmayın ve onların gizli hallerini araştırmayın. Çünkü her kim onların gizli hallerini araştırırsa Allah da onun gizli hâlini araştırır. Allah kimin gizli halini araştırırsa onu evinde bile (gizlice yaptıklarını ortaya çıkararak) rezil eder." Ebû Dâvûd, Edeb, 35). Başka bir hadiste de Allah Rasûlü şöyle buyurdu: "İnsanların açıklarını, ayıplarını araştırırsan ya aralarına fesat sokmuş olursun ya da aralarında fesat çıkmasının yolunu açmış olursun." (Ebû Dâvûd, Edeb, 38). Abdullah b. Mesud'a "falan kişinin

sakalından içki damlıyor” denilince “Bizim, insanların kusurunu araştırmamız yasaklandı. Fakat bir suça açıkça muttali olursak onu cezalandırırız” cevabını vermiştir. (Ebû Dâvûd, Edeb, 37).

Allah Rasûlü, Müslümanın gizli halini araştıranların âhiretteki azabını Abdullah b. Abbâs’ın rivayetine göre şöyle tarif etmektedir: “...Kim hoşlanmadıkları ya da kendisinden uzaklaştıkları halde bir grubun konuşmalarına kulak kabartırsa, kıyamet günü kulağına kurşun dökülür...” (Buhârî, Ta’bîr, 45).

Hadislerde, başkalarının gizli hallerini açıklayanları tehditkâr ifadelerin yanında ayıplarını örten kişiler ise büyük mükafât olduğu belirtilmiştir: Ukbe b. Âmir’in bildirdiğine göre Allah Rasûlü şöyle buyurdu: “(Bir Müslümana ait) herhangi bir kusuru görüp de onu saklayan kimse diri diri mezara gömülen bir kız çocuğunu mezardan çıkarak hayata kavuşturan kimse gibidir.” (Ebû Dâvûd, Edeb, 38).

3.Toplumsal Mahremiyeti

Her kiři ve ailenin başkalarının bilmesini istemedikleri sırları olduğu gibi toplumların da sırları vardır. İnsanlar yaşadığı toplumun sırlarını başka toplumdaki kişilerle paylaşmaması gerektiği gibi onları dost da edinmemelidir. “Ey iman edenler! Eđer benim yolumda savaşmak ve rızamı kazanmak için çıkmışsanız, benim de dūřmanım, sizin de dūřmanınız olanlara sevgi göstererek, gizli muhabbet besleyerek onları dost edinmeyin. Oysa onlar, size gelen gerçeği inkâr etmişlerdir. Rabbiniz Allah’a inandığınızdan dolayı Peygamber’i de sizi de yurdunuzdan çıkarıyorlar. Ben, sizin saklı tuttuğunuzu da, açığa vurduğunuzu da en iyi bilenim. Sizden kim bunu yaparsa (onları dost edinirse) doğru yoldan sapmış olur. şayet onlar sizi ele geçirirlerse, size dūřman kesilecekler, size ellerini ve dillerini kötölükle uzatacaklardır. Zaten inkâr edivermenizi istemektedirler. Kıyamet günü yakınlarınız ve çocuklarınız size fayda vermezler. Çünkü Allah aranızı ayırır. Allah, yaptıklarınızı görendir.” (Mümtehine, 60/1-3).

Bu âyetlerin inmesine sebep olarak řu olay anlatılmaktadır: Sahabenin ileri gelenlerinden İbn Ebû Beltea (ö. 30/650) diye bilinen Hâtıb, Mekke’nin fethi için yapılan hazırlıkları görünce orada bulunan akrabalarının hayatından endişe duyar. Kureyş’in bazı ileri gelenlerine olayı haber

verirse onların bundan memnun kalıp yakınlarını himaye edeceklerini düşünür. Allah Rasûlü ise yaptığı hazırlıkları karşı tarafın bilmesini istemiyordu. Rasûl-i Ekrem'in asıl maksadını kendilerine açtığı birkaç sahâbîden biri olan Hâtıb, Kureyş'in ileri gelenlerine hitaben bir mektup yazar ve o sırada Medine'ye gelen bir kadına verdiği mektubunda 'Allah Rasûlü'nün güçlü bir ordu ile üzerlerine gelmek üzere olduğunu ve Rasûlüllah tek başına da kalsa Allah'ın onu muzaffer kılacağını, zira bunun Allah'ın ona bir vaadi' olduğunu yeminle bildirir. Olayı vahiyle öğrenen Rasûl-i Ekrem Hz. Ali, Zübeyr b. Avvâm ve Mikdâd b. Amr'ı, kadını yakalayıp getirmekle görevlendirir ve onu bulabilecekleri yeri de haber verir (Buhârî, "Meğazî", 46). Görevlendirilen sahâbîler Mekke-Medine yolunda kadını yakalayıp mektubu ortaya çıkarırlar ve Hz. Peygamber'e getirirler. Rasûl-i Ekrem Hâtıb'ı çağırarak mektubu gösterir ve niçin böyle davrandığını sorar. Hâtıb, Allah Rasûlü'nden acele karar vermemesini isteyerek aralarında bir anlaşma bulunan Kureyş'e samimiyetle bağlı olmadığını, muhacirlerin Mekke'deki mallarını ve ailelerini koruyacak yakınları olduğu halde kendi yakınlarını himaye edecek kimsesi bulunmadığını, bu sebeple Mekkeliler'i kendisine minnettar bırakmak suretiyle akrabalarını korumak istediğini belirtir. Hatasından dolayı özür diler ve Allah Rasûlü de Bedir ashabından olması dolayısıyla kendisini affeder. (Buhârî, Cihâd ve Siyer, 195, Tefsîr, 60; Müslim, Fedâilu's-Sahâbe, 161-162; Ebû Dâvûd, Cihâd, 98; Tirmizî, Tefsir, 60).

Rabbimiz, Müslüman toplumunun sadece Müşrikleri değil; Hıristiyan ve Yahudileri de dost yani sırdaş edinmemesini istemektedir. "Ey iman edenler! Yahudileri ve Hıristiyanları dost edinmeyin. Zira onlar birbirinin dostudurlar (birbirinin tarafını tutarlar). İçinizden onları dost tutanlar, onlardandır. Şüphesiz Allah, zalimler topluluğuna yol göstermez." (Mâide, 5/51). Yeri gelmişken belirtelim ki, Müslüman bir toplum/devlet, gayr-i müslim bir toplumu/devleti sırdaş edinmeden onlarda menfaat ilişkisine dayalı olarak ekonomik, siyasî ve askerî ilişkilerde bulunabilir. Bu konuda Rabbimiz şöyle buyurmaktadır: "Allah, sizinle din uğrunda savaşmayan ve sizi yurtlarınızdan çıkarmayanlara iyilik yapmanızı ve onlara âdil davranmanızı yasaklamaz. Çünkü Allah, adaletli olanları sever." (Mümtehine, 60/8). Hatta onlarla ticarî ve komşuluk ilişkiler yapılabileceğini şu âyet belirtmektedir: "Bugün size temiz ve iyi şeyler helâl kılınmıştır. Kendilerine kitap verilenlerin (Yahudi, Hıristiyan vb. nin) yiyeceği size helâldir, sizin yiyeceğiniz de onlara helâldir." (Mâide, 5/5). Müfessirler bu âyete dayanarak, eh-i kitabın kestiklerinin yenileceğini dolayısıyla onlardan alım- satım da yapılabileceğini belirtmişlerdir.

Buna göre gayr-i Müslimleri sırdaş edinmeden onlarla ekonomik, siyasî ve askerî ilişkilerde bulunmak mümkündür. Onlar sırdaş edinilmez. Çünkü toplumun mahremiyeti yani başka toplumlara açamayacağı özel sırları vardır.

Müslüman olarak; ferdî, ailevî ve toplumsal mahremiyete azami derecede dikkat etmemiz gerekir.

Selam ve dua ile...